

კრიპტოგრაფიული აქტივების სამართლებრივი რეგულირებისა და საგადასახადო დაბეგვრის საკითხები

ნანა სრესელი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

ლია კოზმანაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასისტენტ პროფესორი

ციფრული ტექნოლოგიებისა და რთული კრიპტოგრაფიის განვითარებამ საფუძველი ჩაუყარა ეკონომიკის ციფრული სეგმენტის – კრიპტობიზნესის ფორმირებას. ბლოკჩეინის რთული ტექნოლოგია სატოში ნაკამოტომ ჩამოაყალიბა, რომლის საფუძველზეც მან 2008 წელს შექმნა პირველი კრიპტოგრაფიული ვალუტა – ბიტკოინი (**Bitcoin BTC**). იდეა, რომელმაც კრიპტოარქიტექტორ სატოში ნაკამოტოს კრიპტოვალუტა-ბიტკოინის შექმნისკენ უბიძგა, იყო მონეტარული სისტემების ფუნქციონირების ტრანსფორმაცია, კონკრეტულად კი – ფულადი ტრანზაქციების დეცენტრალიზებული ფორმით ანუ შუამავლების გარეშე განხორციელება.

კრიპტოგრაფიული ვალუტის მოპოვებამ – „მაინინგმა“, კრიპტოვალუტით ტრანზაქციების განხორციელებამ და მათმა დეცენტრალიზებულ სისტემებში დამუშავებამ ბრუნვაში მოაქცია აქტივების ახალი კლასი ე.წ. კრიპტოაქტივები, რომელთაგანაც პირველი სწორედ კრიპტოვალუტა – ბიტკოინია.

თანამედროვე ეტაპზე, კრიპტოაქტივების სამართლებრივი რეგულირების საკითხები საკმაოდ სუსტი და ბუნდოვანია, რაც განაპირობებს რისკების წარმოქმნას. მოსალოდნელი რისკებისა და საფრთხეების აცილება საჭიროებს მნიშვნელოვანი ღონისძიებების განახორციელებას, ვინაიდან ანონიმურობა და დაურეგულირებლობა გაცვლამ და კონტროლის მექანიზმების არარსებობამ, შეიძლება ფარული და უკანონო შემოსავლების მიღებისა და სხვა ფინანსური დანაშაულის ჩადენის საფრთხეები წარმოქმნას პერსპექტივაში.

კვლევის მიზანია კრიპტოგრაფიული აქტივების კერძოდ, კრიპტოვალუტის სამართლებრივი რეგულირების საერთაშორისო პრაქტიკისა და საქართველოში კრიპტოვალუტის სამართლებრივი რეგულაციებისა და საგადასახადო დაბეგვრის საკითხების კვლევა და ანალიზი.

საკვანძო სიტყვები: ბლოკჩეინი, ბიტკოინი, მაინინგი, კრიპტოგრაფიული აქტივების დაბეგვრა, კრიპტოგრაფიული ვალუტა.

ვირტუალური აქტივი აქტივების ახალი და ვრცელი კლასია. იგი წარმოადგენს ღირებულების ციფრულ გამოსახულებას. კრიპტოაქტივი შეიძლება გამოყენებული იქნეს გადაცემის ან გადახდის საშუალებად. ვირტუალური აქტივების ფლობას, შენახვას და გადაცემას უზრუნველყოფს ვირტუალური ვალუტის საფულე. ვირტუალური აქტივი არ მოიცავს ფიატურ ვალუტას (ფულს). კრიპტოგრაფიით დაცული, დეცენტრალიზებული ვირტუალური აქტივი არის კრიპტოგრაფიული ვალუტა. კრიპტოვალუტის გამოყენება შესაძლებელია გაცვლის, გადაცემის, შენახვის ან ელექტრონული ყიდვა-გაყიდვის საშუალებად.

კრიპტოგრაფიულ ვალუტას აქვს დაცვის ძლიერი მექანიზმები და შესაბამისად, დაცვის მაღალი ხარისხი, რომელიც მის გაყალბებას თეორიულ დონეზეც კი გამორიცხავს. მიუხედავად ამისა, კრიპტოვალუტის სუსტი სამართლებრივი სტატუსის პირობებში, მასთან მიმართებაში გარკვეული

რისკები მაინც არსებობს. რისკებსა და გაურკვევლობებს კი ის განაპირობებს, რომ დეცენტრალიზებული ფინანსური სისტემის პირობებში სახელისუფლებო სტრუქტურების მიერ კრიპტოაქტივების ბაზარი არ რეგულირდება, ასეთ ბაზარს კი სამართლებრივი დაცვის მექანიზმები არა აქვს; ასევე, არ და ვერ ხორციელდება კრიპტოვალუტის ბაზრის მონიტორინგი, რაც ზღუდავს ბაზრის გამჭვირვალობას; აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსალოდნელია ისეთი საფრთხეებისა და რისკების წარმოქმნა, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს უკანონო შემოსავლების მიღების, ფულის გათეთრების, ფასებით მანიპულირების, თაღლითობისა და სხვა ფინანსური დანაშაულების სტიმულირება.

კრიპტოაქტივების სტაბილური ზრდის პირობებში, გადახდებისთვის კრიპტოვალუტის მიღება დაშვებული აქვთ მსოფლიოს ნამყვან კომპანიებს, რომელთა შორისაც არიან: Mikrosoft – 2014 წლიდან, Starbucks-ი – 2019 წლიდან, აგრეთვე, ჰოლდინგ გიგანტები – Tesla Voyager Digital LTD, რომლებსაც თავიანთ ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში კრიპტოგრაფიული აქტივების მნიშვნელოვანი ნაწილი აქვთ ასახული.

შრომაში განხილულია კრიპტოგრაფიული აქტივების (კრიპტოვალუტის) სამართლებრივი რეგულირების საკითხები საერთაშორისო დონეზე და საქართველოში. პრაქტიკული მონაცემების სიმცირის გამო, რეალურად არსებული მოვლენებისა და გარემოებების შესწავლა და მათი სიღრმისეული ანალიზი ვერ შეეძლებოდა. შესაბამისად, კვლევაში წარმოდგენილი დასკვნები ძირითადად ლიტერატურული წყაროების ანალიზზეა დაფუძნებული. ნაშრომში ასევე განხილულია კრიპტოგრაფიული ვალუტით ტრანზაქციების საგადასახადო დაბეგვრის პრაქტიკა საქართველოში.

1. კრიპტოვალუტის ლეგალიზაციის შესახებ

მსოფლიო მასშტაბით, კრიპტოვალუტების და მ.შ. ბიტკოინის გამოყენება თითქმის 111 ქვეყანაში, მათ შორის საქართველოშიც ლეგალურია, მაგრამ კრიპტოვალუტები გადახდის კანონიერ საშუალებებს არ წარმოადგენს. ერთადერთი ქვეყანა, რომელმაც დაუშვა პრეცედენტი და ბიტკოინი კანონიერი გადახდის საშუალებად აღიარა, არის ელ სალვადორი. ქვეყნებში, სადაც კრიპტოვალუტა ლეგალიზებულია, მოსალოდნელი რისკების აღმოფხვრის მიზნით მიმდინარეობს ფულის გათეთრებისა და თაღლითობის საწინააღმდეგო კანონების შემუშავება. კერძოდ, საქართველოს კანონი „ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ მიღებულია 2019 წელს.

ქვეყნების ერთმა ნაწილმა, კრიპტოვალუტებისა და ბიტკოინის დეცენტრალიზებული ბუნებიდან გამომდინარე, ფინანსური სისტემების საფრთხეებისგან დაცვის მიზნით, კრიპტოვალუტის გამოყენება აკრძალა, ხოლო ქვეყნების მეორე ნაწილმა კი – კრიპტოვალუტას იურიდიული შეზღუდვები დაუწესა ანუ დაშვებული არ არის კრიპტოვალუტით ვაჭრობა და გადახდისთვის მათი გამოყენება. კრიპტოვალუტების აკრძალვა, სწორედ მათი დეცენტრალიზებული ბუნებიდან გამომდინარეა შეუძლებელი, თუმცა, მიღწევადი არის ქვეყანაში ინტერნეტის აკრძალვის შემთხვევაში. ასევე, არიან ქვეყნები „გადაწყვეტილების გარეშე“, სადაც კრიპტოვალუტა და ბიტკოინი არც ლეგალურია და არც აკრძალული. ამ ქვეყნებში დაშვებულია კრიპტოვალუტის ფლობა, მაგრამ კრიპტოვალუტის სტატუსთან დაკავშირებული სამართლებრივი რეგულაციები ჯერ არ არის შემუშავებული.

საქართველოში შექმნილია კრიპტობიზნესის განვითარებისათვის ხელსაყრელი გარემო, რაც შემდეგმა გარემოებებმა განაპირობა, კერძოდ, კანონი „თავისუფალი ინდუსტრიული ზონების შესახებ“ – კომპანიებს, რომლებიც აღნიშნულ ზონებში ფუნქციონირებენ, მოგების, ქონებისა და

დამატებული ღირებულების გადასახადის (დღგ) გადახდისგან ათავისუფლებს. ლიბერალური სა- გადასახადო პოლიტიკა ხელსაყრელს ხდის თავისუფალ ინდუსტრიულ ზონებში კრიპტოვალუტის მსხვილი მწარმოებლების ოპერირებას. კრიპტობიზნესი მომგებიანია ქვეყნის მაღალმთიან რეგიონებშიც. ციფრული ვალუტით ტრანზაქციები ზოგადად, საკმაოდ ენერგოტევადია, კერძოდ, ერთი ტრანზაქცია 215 კვტ/სთ ელექტროენერგიას მოიხმარს (სიჭინავა დ. & მალრაძე მ. 2018). მაღალ- მთიანი რეგიონის მოსახლეობა გათავისუფლებულია ელექტროენერგიის გადასახადისაგან ან სარგებლობს მნიშვნელოვანი შეღავათებით. შესაბამისად, აღნიშნულ რეგიონებში არსებულმა მდგომარეობამ განაპირობა კრიპტოვალუტის მოპოვების – მაინინგის სწრაფი და გარკვეულწი- ლად უკონტროლო განვითარება. გასათვალისწინებელია, აგრეთვე, რომ მაინინგი უარყოფით გავლენას ახდენს გარემოზე, კერძოდ, მაინინგის პროცესში ბუნებაში დიდი რაოდენობით CO² გა- მოიყოფა, ერთი ბიტკოინის მოპოვებისას მაინინგ-ფერმა გარემოში 8,000-დან 13,000-მდე კგ CO²- ს, ხოლო ერთი საათის მუშაობის პირობებში კი – 24,000-დან 40,000 -მდე კგ CO²-ს გამოყოფს, რაც სათანადო რეგულირებასა და კონტროლს უნდა დაექვემდებაროს.

2. კრიპტოვალუტის სამართლებრივი რეგულირების საერთაშორისო პრაქტიკა

პრაქტიკაში ამჟამად კრიპტოგრაფიული ვალუტის ათასობით სახე არსებობს, რომელთა უმე- ტესობა მიმოქცევაში „მაინინგის“ პროცესით შედის. მიმოქცევაში არსებული კრიპტოვალუტები ძირითადად ოთხ ტიპად კლასიფიცირდება, ესენია:

ბიტკოინები, ალტკოინები ანუ ყველა კრიპტოვალუტა, რომელიც ბიტკოინის შემდეგ არის შექ- მნილი, სტაბილკოინები – იგივე ალტკოინები, რომლებიც უზრუნველყოფილია ძლიერი ფიატის ვალუტებით (ევრო, აშშ დოლარი) ან საქონლით (ოქრო) ან სხვა კრიპტოვალუტებით და ტოკენები – ფაქტობრივად ციფრული ქვითარი ანუ ჟეტონი მისი შემქმნელისგან, რომელიც ვალდებულია მის მფლობელს მიაწოდოს რაიმე.

კრიპტოაქტივების სფეროში არსებული სუსტი სამართლებრივი რეგულაციების საერთაშორი- სო პრაქტიკა, დამახასიათებელია მთელი რიგი ქვეყნებისა და მ.შ. ევროკავშირის წევრი ქვეყნე- ბისთვისაც. ვინაიდან, ევროკავშირის ფარგლებში კრიპტოგრაფიული ვალუტების სამარ- თლებრივი სტატუსი საკმაოდ გაურკვეველი იყო, შესაბამისად, ჩამოყალიბდა შეხედულება, რომ კრიპტოვალუტის რეგულირება მოქცეულიყო ევროპარლამენტისა და საბჭოს შემდეგი ორი – 2007 წლის 13 ნოემბრის 2007/64/EC და 2009 წლის 16 სექტემბრის 2009/110/EC დირექტივის მოქმედების ჩარჩოებში. ამათგან, 2009 წლის 16 სექტემბრის 2009/110/EC დირექ- ტივა არეგულირებს საკითხებს – „ელექტრონული ფულის ინსტიტუტების საქმიანობის აღების, განხორციელების და გონივრული ზედამხედველობის შესახებ“, ხოლო 2007 წლის 13 ნოემბრის 2007/64/EC დირექტივა კი საკითხებს – „შიდა ბაზარზე გადახდის სერვისების შესახებ“.

იმ მნიშვნელოვანი განსხვავების გამო, რომელიც არსებობს კრიპტოვალუტისა და ელექ- ტრონული ფულის მოპოვების კრიტერიუმებსა და ანგარიშსწორების პრინციპებს შორის, ამ დირექტივებით განსაზღვრული რეგულაციების კრიპტოვალუტის რეგულირების პროცესებ- ზე გავრცელება მიზანშეწონილად არ იქნა მიჩნეული.

სუსტი სამართლებრივი რეგულაციების პირობებში, უაღრესად აქტუალურია კრიპტოვა- ლუტის და საერთოდ, კრიპტოგრაფიული აქტივების აღრიცხვისა და ფინანსურ ანგარიშგება- ში წარდგენის საკითხების მარეგულირებელი ინდივიდუალური სტანდარტის შემუშავება,

რადგან ამჟამად მოქმედი ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტებიდან (ფასს) არცერთი მათგანი კონკრეტულად არ არეგულირებს კრიპტოაქტივების აღრიცხვისა და ანგარიშგების საკითხებს. აღსანიშნავია, რომ მოქმედი ფასს-ით ნებადართულია შემდეგი: თუ სპეციალურად მოცემული ოპერაციის მიმართ არ არსებობს სტანდარტი, შესაძლებელი და დასაშვებია ისეთი სააღრიცხვო პოლიტიკის შერჩევა, რომელიც უზრუნველყოფს შესაფერისი და საიმედო ინფორმაციის მიღებას (ბასს 8.10). ამდენად, ფასს-ის თანახმად (ბასს 38 - არამატერიალური აქტივები), ბიზნესის მიერ კრიპტოაქტივის შეძენისა და ფლობის მოტივის გათვალისწინებით, ის შეიძლება მიჩნეული იქნას:

- არამატერიალურ აქტივად, თუ შეძენილია გრძელვადიან პერსპექტივაში შესანარჩუნებლად და აკმაყოფილებს არამატერიალურ აქტივად აღიარების კრიტერიუმებს და
- მარაგად, თუ შეძენილია ერთ წლამდე ფლობისა და გადაყიდვის მიზნით.

ევროპის ცენტრალურმა ბანკმა 2015 წელს წარადგინა ანგარიში – „Virtual currency schemes – a further analysis“ („ვირტუალური ვალუტის სქემები – შემდგომი ანალიზი“), რომელშიც კრიპტოვალუტა განმარტებულია, როგორც „...ღირებულების ციფრული გამოხატულება, რომლის ემისია არ ხდება ცენტრალური ბანკის, საკრედიტო ან ელექტრონული ფულის გამომშვები დაწესებულების მიერ და რომელიც გარკვეულ შემთხვევაში, შეიძლება გამოიყენებოდეს როგორც ფულის ალტერნატივა“ (საჯარო გადაწყვეტილება № 201,მ. 2). ამ განმარტებით ევროპის ცენტრალური ბანკი აკეთებს იმის დაშვებას, რომ გარკვეულ შემთხვევებში კრიპტოვალუტა არის ფულის ალტერნატივა და ამდენად, ის არის საანგარიშსწორებო ურთიერთობის ინსტრუმენტი.

კრიპტოვალუტასთან მიმართებაში, რეზოლუცია შემუშავებულია ასევე, ევროპის იუსტიციის სასამართლოს მიერ. რეზოლუციით დადგენილია, რომ ბიტკოინი უნდა განიხილებოდეს, როგორც ვალუტა და არა როგორც საქონელი. ამრიგად, აღნიშნული რეზოლუციით ევროპის იუსტიციის სასამართლომ ბიტკოინი აღიარა, როგორც ეროვნული ვალუტების ბუნებრივი ალტერნატივა და ამ გადაწყვეტილებით კრიპტოვალუტა – ბიტკოინი ტრადიციულ ფიატის ვალუტებს გაუტოლდა.

ევროპის იუსტიციის სასამართლოს რეზოლუცია ბიტკოინთან მიმართებაში არის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება თუნდაც საგადასახადო მიზნებისთვის, რადგან „ბიტკოინის ყიდვა-გაყიდვის ტრანზაქციები ტრადიციულ ფიატის ვალუტებზე, აღარ წარმოადგენს დამატებული ღირებულების გადასახადით დაბეგვრის ობიექტს“ (Kaplan, 2015).

ამრიგად, ევროპის იუსტიციის სასამართლოს გადაწყვეტილებამ უზრუნველყო ბიტკოინის (კრიპტოვალუტის) პოზიციების გაძლიერება მსოფლიოს ერთ-ერთ უდიდეს კრიპტობაზარზე, რადგან საგადასახადო „ტვირთით“ (დღგ-ს ნაწილში) ფასების ზრდა იწვევს ევროპული ბიტკოინის ბიზნესის განვითარების პროცესის შენელებას.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ევროპის იუსტიციის სასამართლოს რეზოლუციაში გათვალისწინებულია ცალკეული ქვეყნის უფლება, რადგან, გადაწყვეტილების მიღებისას თითოეული მათგანი მოქმედებს საკუთარი მოსაზრებით. სწორედ ამის საფუძველზე, გაერთიანებული სამეფოს საგადასახადო ორგანოები ბიტკოინს მიიჩნევენ ვალუტად, ხოლო შვედეთში ფიქრობენ, რომ ბიტკოინს გააჩნია საქონლისა და მომსახურების თვისებები, რის გამოც, იგი საგადასახადო დაბეგვრას უნდა დაექვემდებაროს.

კრიპტოსექტორის სამართლებრივი რეგულირების კუთხით, მნიშვნელოვანია, 2022 წლის ივლისში მიღებული ევროპარლამენტის დადგენილება კრიპტოაქტივების ბაზრების (MiCA) რეგულაციების შესახებ. დადგენილების რეგულაციები კრიპტოაქტივების ბაზრების გარდა, შეეხო კრიპტოაქტივებს ე.წ. სტაბილკოინებს (stablecoin), ასევე, სავაჭრო პლატფორმებსა და კრიპტო საფულებებს. ამრიგად, ევროპამ ისტორიაში პირველად რეგულაციები დაანესა კრიპტოვალუტის,

კრიპტოაქტივების გამომშვებებისა და კრიპტოსერვისების მიმწოდებლების მიმართ. ევროპარლამენტის 2022 წლის ივლისის დადგენილების რეგულაციები მიზნად ისახავს კრიპტოინვესტორების დაცვას თაღლითური სქემებისგან, კრიპტობიზნესში ინოვაციების განხორციელების ხელის შეწყობასა და კრიპტოსექტორის მიმზიდველობის გაზრდას ინვესტიციების მოზიდვის მიზნით.

კრიპტოაქტივების სამართლებრივი რეგულირების ერთიანი, გამჭვირვალე და ეფექტიანი სისტემის არარსებობის პირობებში, რიგი ქვეყნები მიზანშეწონილად მიიჩნევენ კრიპტოსექტორში გარკვეული რეგულაციების შემოღებას. ცალკეული ქვეყნების მიერ შემუშავებული რეგულაციები ძირითადად კრიპტოვალუტების სტატუსსა და საგადასახადო დაბეგვრის საკითხებს ეხება, რადგან არ არსებობს ჩამოყალიბებული და გარკვეული პასუხი კითხვაზე – როგორ უნდა დაიბეგროს ბიტკოინი.

ლიტერატურულ წყაროებში მკვლევარი-ეკონომისტები განიხილავენ საერთაშორისო პრაქტიკაში საგადასახადო დაბეგვრის (გერაძე, 2019) შემდეგ მიდგომებს:

პირველი მიდგომა ორიენტირებულია საშემოსავლო გადასახადით დაბეგვრაზე. ამ შემთხვევაში შემოსავალი კრიპტოვალუტის მოპოვებიდან და ვაჭრობიდან განხილულია, როგორც „სხვა ეკონომიკური აქტივობა“ და იბეგრება საშემოსავლო გადასახადით (მაგ.: ევროპის ქვეყნების უმეტესობა, ლათინური ამერიკა, აზიის ქვეყნების ნაწილი);

მეორე მიდგომა ეფუძნება კაპიტალზე მოგების გადასახადს და ეხება ყველა ტრეიდერს, რომელმაც განახორციელა ინვესტიციები კრიპტოვალუტაში მოგების მიღების მიზნით;

მესამე – ე.წ. „შერეული“ მიდგომის მიხედვით კი, ცალკეული ქვეყნები ტრეიდერებს – საბირჟო ვაჭრობის მონაწილეებს ბეგრავენ საშემოსავლო გადასახადით, ხოლო ინვესტორებს – მოგების გადასახადით (მაგ.: დიდი ბრიტანეთი, შვედეთი, ავსტრალია).

3. კრიპტოვალუტის საგადასახადო დაბეგვრის პრაქტიკა საქართველოში

საქართველოს კანონმდებლობა არ იძლევა კრიპტოაქტივების და კრიპტოვალუტის სამართლებრივ დეფინიციას, რადგან, ცალკე კანონი კრიპტოაქტივების რეგულირების შესახებ არ არსებობს. თუმცა, კვლევის საკითხებთან დაკავშირებით ცალკეული ინტერპრეტაციები და განმარტებები წარმოდგენილია საქართველოს საგადასახადო კოდექსის, კანონების – „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ და „თავისუფალი ინდუსტრიული ზონების შესახებ“, ასევე, 28.06.2019 წლის ფინანსთა სამინისტროს საჯარო გადანაცვები №201-ის – „კრიპტოაქტივის და მის მოსაპოვებლად გამოთვლითი სიჩქარის (სიმძლავრის) მიწოდების ოპერაციების გადასახადებით დაბეგვრის თაობაზე“ მასალებში.

კერძოდ, საჯარო გადანაცვებებში აღნიშნულია, რომ „კრიპტოაქტივი არის ციფრული აქტივი, რომლის შენახვა და გავრცელება ხორციელდება ელექტრონულად ერთრანგიანი (დეცენტრალიზებული, Peer-to-peer) ქსელით, არ საჭიროებს სანდო შუამავალს და ფუნქციონირებს კომპიუტერების ქსელში მომუშავე განაწილებული რეესტრის ტექნოლოგიის (Distributed ledger technology) პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებით, რომელიც იყენებს კრიპტოგრაფიულ მეთოდებს“ (მ.1,პ.2).

საჯარო გადანაცვები, როგორც ნორმატიული აქტი, არეგულირებს კრიპტოაქტივების მიწოდების, კრიპტოაქტივების მიწოდებიდან მიღებული შემოსავლებისა და კრიპტოაქტივების მოსაპოვებლად გამოთვლითი სიჩქარის (სიმძლავრის) დაბეგვრის საკითხებს და საგადასახადო კანონმდებლობის ცალკეული დებულებების ინტერპრეტაციებს, კერძოდ:

საჯარო გადანყვეტილების მიხედვით, დამატებული ღირებულების გადასახადით (დღგ) იბეგრება კრიპტოაქტივის მოსაპოვებლად გამოთვლითი სიჩქარის (სიმძლავრის) მიწოდება, ამასთან, იმ შემთხვევაში, თუ მომსახურების მიმღები პირი რეგისტრირებულია საქართველოში ან აქვს მუდმივი დანესებულება საქართველოში (მ.1,პ.2გ).

ასევე, საჯარო გადანყვეტილების საფუძველზე, ფიზიკური პირის მიერ კრიპტოაქტივების მიწოდების ოპერაცია ითვლება ვირტუალურ მიწოდებად საზოგადოების ვირტუალურ წევრებს შორის, ამიტომ იგი არ წარმოადგენს საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებულ შემოსავალს და გათავისუფლებულია საშემოსავლო გადასახადით დაბეგვრისაგან (მ.1,პ.2ბ).

საჯარო გადანყვეტილება ასევე განმარტავს, რომ კრიპტოაქტივის მიწოდება და მისი ეროვნულ ან უცხოურ ვალუტაზე გაცვლის ოპერაცია, დაბეგვრის მიზნებისთვის, ითვლება ფულზე საკუთრების უფლების გადაცემად და მომსახურებას არ წარმოადგენს, შესაბამისად, გათავისუფლებულია დამატებული ღირებულების გადასახადისგან (მ.1,პ.2ა);

საჯარო გადანყვეტილებაში ჩამოყალიბებული მიდგომები და რეგულაციები შესაბამისობაშია საქართველოს საგადასახადო კოდექსის განმარტებებთან. კერძოდ, ის რომ „...ფულზე, აგრეთვე კრიპტოგრაფიულ ვალუტაზე (კრიპტოაქტივებზე) საკუთრების უფლების გადაცემა, არ წარმოადგენს მომსახურების გაწევას“ (მ.160¹,პ.4ბ); რომ „... ფული, ... აგრეთვე, კრიპტოგრაფიული ვალუტა (კრიპტოაქტივი) საქონლად არ განიხილება“ (მ.160,პ.2) და რომ კრიპტოვალუტის მიწოდება წარმოადგენს ფინანსურ ოპერაციას, რომელიც დამატებული ღირებულების გადასახადით (დღგ) არ იბეგრება.

ამრიგად, აღნიშნული მიდგომებით საქართველოს კანონმდებლობა იზიარებს ევროპის იუსტიციის სასამართლოს რეზოლუციის დადგენილებას, რომელიც ბიტკოინის განიხილავს როგორც ტრადიციული ფიატური ვალუტის ბუნებრივ ალტერნატივას და არა როგორც საქონელს.

იმედის მომცემია ის გარემოება, რომ ევროკავშირის ასოცირებული წევრის სტატუსის მოპოვების პროცესში, ევროკავშირის დირექტივების მოთხოვნების გაზიარებისა და ევროკავშირის კანონმდებლობასთან კონვერგენციის საფუძველზე, საქართველო შეიმუშავებს კრიპტოაქტივების სამართლებრივი რეგულაციების პროგრესულ კანონმდებლობას.

დასკვნა

ამრიგად, კრიპტოგრაფიული ვალუტის (კრიპტოაქტივის) სამართლებრივი რეგულირებისა და საგადასახადო დაბეგვრის საკითხების საკანონმდებლო – ნორმატიული აქტების ანალიზისა და პრაქტიკაში არსებული მწირი მონაცემების კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, შეგვიძლია დავასკვნათ რომ:

- კრიპტოგრაფიული ვალუტა საქართველოში არის ლეგალური, მაგრამ გადახდის კანონიერ საშუალებას არ წარმოადგენს. კრიპტოგრაფიული ვალუტა ასევე არ არის ელექტრონული ფული;
- კრიპტოგრაფიული ვალუტა საქართველოს კანონმდებლობით საქონლად არ განიხილება და მისი მიწოდება საგადასახადო დაბეგვრის ობიექტს არ წარმოადგენს;
- კრიპტოგრაფიულ ვალუტაზე საკუთრების უფლების გადაცემა საქართველოს კანონმდებლობით არ წარმოადგენს მომსახურების გაწევას;
- კრიპტოგრაფიული ვალუტის მიწოდება საქართველოს კანონმდებლობით ითვლება ვირტუალურ მიწოდებად საზოგადოების ვირტუალურ წევრებს შორის. შესაბამისად, იგი არ არის

- საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებულ შემოსავალი და საგადასახადო დაბეგვრის ობიექტი, ამდენად, გათავისუფლებულია საშემოსავლო გადასახადით დაბეგვრისაგან;
- კრიპტოგრაფიული ვალუტის მოსაპოვებლად გამოთვლითი სიჩქარის (სიმძლავრის) მიწოდება საქართველოს კანონმდებლობით არის დაბეგვრის ობიექტი და იბეგრება დამატებული ღირებულების გადასახადით (დღგ);
 - საქართველოში მოქმედი საგადასახადო პოლიტიკიდან გამომდინარე, კრიპტოსექტორი მიმზიდველია ინვესტიციების განთავსებისთვის; ეკონომიკის ციფრული სექტორის განვითარებას ასევე უზრუნველყოფს საქართველოს თავისუფალი ინდუსტრიული ზონების საგადასახადო პოლიტიკა და მაღალმთიან რეგიონებში მოსახლეობის მიერ ენერგორესურსებით სარგებლობის მიმართ დამკვიდრებული პრაქტიკა;
 - კრიპტოსექტორის განვითარებისა და სამართლებრივი რეგულირების საკითხებიდან მნიშვნელოვანია კრიპტოგრაფიული ვალუტის მოპოვების თანმდევი ეკოლოგიური ფაქტორის – ბუნებაში ჭარბი CO²-ს გამოყოფის ნორმალიზაცია, რაც სერიოზული ღონისძიებების განხორციელებას მოითხოვს.

ლიტერატურა:

1. ბასს 38 – არამატერიალური აქტივები. 2021. ლურჯი წიგნი. <https://saras.gov.ge>
2. ფინანსური ანგარიშგების კონცეპტუალური საფუძვლები. 2021. ლურჯი წიგნი.
3. ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო პოლიტიკა: საფუძვლები ნაწილი 7: ვირტუალური აქტივები. FATF სტანდარტები, სსიპ საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახური. <https://www.fms.gov.ge/geo/fatf/>
4. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი (23/09/2022 საგადასახადო კოდექსის ცვლილებებით). <https://matsne.gov.ge>
5. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საჯარო გადაწყვეტილება № 201 „კრიპტოაქტივის და მის მოსაპოვებლად გამოთვლითი სიჩქარის (სიმძლავრის) მიწოდების ოპერაციების გადასახადებით დაბეგვრის თაობაზე (2019 წლის 28 ივნისი). <https://matsne.gov.ge>
6. საქართველოს კანონი „ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“, თბილისი, 30.10. 2019 წ. № 5226- II. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4690334?publication=3>
7. საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“, თბილისი, 09.09.2022, № 1790-IXმს-XXმპ. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/5562437?publication=0>
8. განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“, (ინიციატორი: საქართველოს მთავრობა, ავტორი: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და საქართველოს ეროვნული ბანკი). <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/304462>
9. სიჭინავა დ. მალრაძე მ. (2018) „ელექტრონულ ფულზე გადასვლის წანამძღვრები და პრობლემები“ – საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „გლობალიზაცია და ბიზნესი“ № 6, 2018, გვ. 177-183. <https://www.eugb.ge/archive.php>

10. სიჭინავა დ.(2019) „კრიპტოვალუტა – მომავლის საგადამხდელო საშუალება“ – ეკონომიკა და ბიზნესი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის რეფერირებადი და რეცენზირებადი საერთაშორისო სამეცნიერო პრაქტიკული ჟურნალი. ტომი 11, №1.2019. გვ. 55-69.
11. გერაძე რ. (2019). „კრიპტოვალუტის რეგულირების რა ეტაპზეა დღეს მსოფლიო? <https://forbes.ge/blogs/e1-83-99-e1-83-a0-e1-83-98-e1-83-9e-e1-83-a2-e1-83-9d-e1-83-95-e1-83-90-e1-83-9a-e1-83-a3-e1-83-a2-e1-83-98-e1-83-a1-e1-83-a0-e1-83-94-e1-83-92-e1-83-a3-e1-83-9a-e1-83-98-e1-83-a0-e1-83-94-e1-83-91>
12. ტოპკომპანიები, რომლებიც ამჟამად იღებენ ბიტკოინ გადახდებს. <https://forexdigital.net/ka/principais-empresas-que-atualmente-aceitam-pagamentos-com-bitcoin>
13. ბიტკოინი ლეგალურია? ქვეყნები, სადაც კრიპტოვალუტები ლეგალური და არალეგალურია. <https://forexdigital.net/ka/o-bitcoin-e-legal>
14. Explanatory card on the draft law of Georgia "On the promotion of prevention of money laundering and financing of terrorism" regarding amendments to the law of Georgia (initiator: Government of Georgia, author: Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia and National Bank of Georgia). <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/304462>
15. Directive 2007/64/EC of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on payment services in the internal market amending Directives 97/7/EC, 2002/65/EC, 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 97/5/EC (Text with EEA relevance). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32007L0064>
16. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC (Text with EEA relevance). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32007L0064>
17. ACCOUNTING OF CRYPTO ASSETS IN THE SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS –INTERIM GUIDANCE, WEBINAR ON DIGITALIZATION, SEPTEMBER 14, 2020, ORGANIZERS: USA AND EUROSTAT https://unece.org/fileadmin/dam/stats/documents/ece/ces/ge.20/2020/MTG1/3.3_WORKING_PAPER_ON_RECORDING_OF_CRYPTO_ASSETS_-_JUNE_2020__RU_.PDF
18. Kaplan,A.(2015). „The European Court recognized bitcoin as a currency and exempted it from VAT“ <https://forklog.com/evropejskij-sud-priznal-bitkoin-valyutoj-i-osvobodil-ego-ot-nds/>
19. Digital Finance: Agreement Reached on Regulation of European Crypto Assets (MICA) (2022). <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/30/digital-finance-agreement-reached-on-european-crypto-assets-regulation-mica/>
20. NAKAMOTO,S.(2008):“Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System”.<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
21. Prochazka, D.(2018): "Accounting for Bitcoin and Other Cryptocurrencies under IFRS: A Comparison and Assessment of Competing Models" The international Journal of Journal Digital Accounting Research Vol.18,2018,pp.161-188. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
22. Nicol E.Original Bloomberg article <https://businessformula.ge/News/7006>
23. ISDA (2022): „Accounting for Digital Asset:Key Considerations“ <https://www.isda.org/a/88VgE/Accounting-for-Digital-Assets-Key-Considerations.pdf>
24. Venter H. Principal author. (2018): Digital currency – A case for standard setting activity.A perspective by the Australian Accounting Standards Board (AASB). <https://ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2018/may/eeg/ap2d-digital-currencies-paper.pdf>

References:

1. IAS 38 Intangible Assets, 2021 Blue Book <https://saras.gov.ge>
2. Conceptual Foundations of Financial Reporting 2021 Blue Book. <https://saras.gov.ge>
3. Anti-Money Laundering Policy: Basics Part 7: Virtual Assets. FATF standards, Financial Monitoring Service of the State of Georgia <https://www.fms.gov.ge/geo/fatf/>
4. Law Tax Code of Georgia <https://matsne.gov.ge>
5. Public Decision No. 201 of the Ministry of Finance of Georgia – "On Taxation of Crypto Assets and Computing Speed (Power) Supply Operations for Mining" (June 28, 2019) <https://matsne.gov.ge>
6. Law of Georgia "On Promotion of Prevention of Money Laundering and Financing of Terrorism", Tbilisi, 30.10. 2019 № 5226- I <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4690334?publication=3>
7. The Organic Law of Georgia "On the National Bank of Georgia" on Amendments to the Organic Law of Georgia", Tbilisi, 09.09.2022, № 17901xMS- xMP <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/5562437?publication=0>
8. Explanatory card on the draft law of Georgia "On the promotion of prevention of money laundering and financing of terrorism" regarding the amendment to the law of Georgia (initiator: Government of Georgia, author: Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia and National Bank of Georgia). <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/304462>
9. Sichinava D. Maghradze M. (2018) "Preconditions and problems of transition to electronic money" – international scientific-practical journal "Globalization & Business" № 6, 2018, pp. 177-183. <https://www.eugb.ge/archive.php>
10. Sichinava D. (2019) "Cryptocurrency – A Future the Medium of Exchange" – Economics and Business, a refereed and peer-reviewed international scientific practical journal of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of Economics and Business. Volume 11, №1, 2019, p. 55-69.
11. Geradze R. (2019): „At what stage of cryptocurrency regulation is the world today?“ <https://forbes.ge/blogs/e1-83-99-e1-83-a0-e1-83-98-e1-83-9e-e1-83-a2-e1-83-9d-e1-83-95-e1-83-90-e1-83-9a-e1-83-a3-e1-83-a2-e1-83-98-e1-83-a1-e1-83-a0-e1-83-94-e1-83-92-e1-83-a3-e1-83-9a-e1-83-98-e1-83-a0-e1-83-94-e1-83-91/>
12. Top Companies Currently Accepting Bitcoin Payments <https://forexdigital.net/ka/principais-empresas-que-atualmente-aceitam-pagamentos-com-bitcoin>
13. bitcoin legal? Countries where cryptocurrencies are legal and illegal <https://forexdigital.net/ka/o-bitcoin-e-legal>
14. Explanatory card on the draft law of Georgia "On the promotion of prevention of money laundering and financing of terrorism" regarding amendments to the law of Georgia (initiator: Government of Georgia, author: Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia and National Bank of Georgia) <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/304462>
15. Directive 2007/64/EC of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on payment services in the internal market amending Directives 97/7/EC, 2002/65/EC, 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 97/5/EC (Text with EEA relevance) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32007L0064>
16. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC (Text with EEA relevance) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32007L0064>

17. ACCOUNTING OF CRYPTO ASSETS IN THE SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS –INTERIM GUIDANCE, WEBINAR ON DIGITALIZATION, SEPTEMBER 14, 2020, ORGANIZERS: USA AND EUROSTAT https://unece.org/fileadmin/dam/stats/documents/ece/ces/ge.20/2020/MTG1/3.3_WORKING_PAPER_ON_RECORDING_OF_CRYPTASSETS_-_JUNE_2020__RU_.PDF
18. Kaplan, A. (2015): „The European Court recognized bitcoin as a currency and exempted it from VAT“ <https://forklog.com/evropejskij-sud-priznal-bitkoin-valyutoj-i-osvobodil-ego-ot-nds/>
19. Digital Finance: Agreement Reached on Regulation of European Crypto Assets (MICA) (2022) <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/30/digital-finance-agreement-reached-on-european-crypto-assets-regulation-mica/>
20. NAKAMOTO, S. (2008): „Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System“ <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
21. Prochazka, D. (2018): „Accounting for Bitcoin and Other Cryptocurrencies under IFRS: A Comparison and Assessment of Competing Models“ The international Journal of Journal Digital Accounting Research Vol.18, 2018, pp.161-188. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
22. Nicol E. Original Bloomberg article <https://businessformula.ge/News/7006>
23. ISDA (2022): „Accounting for Digital Assets: Key Considerations“ <https://www.isda.org/a/88VgE/Accounting-for-Digital-Assets-Key-Considerations.pdf>
24. Venter H. Principal author. (2018): Digital currency – A case for standard setting activity. A perspective by the Australian Accounting Standards Board (AASB). <https://ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2018/may/eeg/ap2d-digital-currencies-paper.pdf>

Legal Regulation of Cryptographic Assets and Taxation Issues

Nana Sreseli

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Associate Professor

Lia Kozmanashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Assistant Professor

SUMMARY

The development of digital technologies and complex cryptography started the formation of the digital segment of the economy – crypto business. Complex blockchain technology was developed by Satoshi Nakamoto, on the basis of which he created the first cryptographic currency – Bitcoin (Bitcoin BTC) in 2008. The idea that led the crypto-architect Satoshi Nakamoto to create the cryptocurrency – Bitcoin, was to transform the functioning of monetary systems, namely, to implement monetary transactions in a decentralized form, i.e. without intermediaries.

The acquisition of cryptographic currency – "mining", implementation of cryptocurrency transactions and their processing in decentralized systems introduced a new class of assets into circulation, the so-called crypto assets, the first of which is the cryptocurrency – Bitcoin.

At the present stage, the issues of legal regulation of crypto assets are sufficiently weak and vague, which leads to the occurrence of risks. Avoiding expected threats and risks requires the implementation of important measures, because anonymous and unregulated exchange of crypto-assets, as well as the absence of control

mechanisms, can create threats of obtaining hidden and illegal income and committing other financial crimes in the future.

The purpose of the study is the study and analysis of the international practice of legal regulation of cryptographic assets (cryptocurrency), as well as legal regulation and taxation issues related to cryptocurrency in Georgia.

In Georgia, there is also a favorable environment for the development of crypto-business, which is due to the following circumstances, in particular, in accordance with the law "On free industrial zones", companies operating in specified zones are exempt from profit, property and value added tax. Liberal tax policy allows large cryptocurrency producers to work in free industrial zones. Crypto business is profitable even in high-mountain regions of the country. Digital currency transactions are generally quite energy-intensive, in particular, one transaction consumes 215 kWh of electricity (Sichinava D. & Maghradze M. 2018). The population of the high-mountain region is exempt from electricity tax or enjoys significant benefits. Accordingly, the situation in the regions led to a violent and somewhat uncontrolled development of cryptocurrency mining. It is also important to consider that the extraction of minerals has a negative impact on the environment, as in the process a large amount of CO² is released into nature. In particular, in the process of mining one Bitcoin, the mining farm emits from 8,000 to 13,000 kg of CO² into the environment and during one hour of operation – from 24,000 to 40,000 kg of CO², which should be subject to proper regulation and control.

In the article, the issues of legal regulation of cryptographic assets (kryptovalyuta) at the international level and in Georgia are considered. Due to the lack of practical data, we could not conduct an in-depth analysis of real events and circumstances, and the conclusions presented in the study are mainly based on the analysis of literary sources. The article also considers the state of taxation of cryptocurrency operations (cryptoactives) in Georgia.

Keywords: Blockchain, Bitcoin, mining, Cryptographic assets taxation, Cryptocurrency.